

Allmänt om cytostatikabehandling

Cytostatika ges för att bota cancer eller för att bromsa upp sjukdomsförloppet och lindra symtom. I vissa fall ges cytostatika för att minska risken för återfall.

Med cytostatikabehandling avser man att döda cancercellerna eller åtminstone hämma deras tillväxt.

Många av kroppens normala, friska celler har i det närmaste samma känslighet för cytostatika som många cancerceller. Det gäller vanligen för normala celler i vävnader med stor cellomsättning. I benmärgen tillverkas till exempel varje dygn miljontals nya celler, även i hårrötterna, munnens slemhinnor och i tarmen bildas hela tiden nya celler.

Tyvärr kan inte cytostatika skilja på cancerceller och normala snabbväxande celler. Cancerbehandling med cytostatika dödar därför också ofta en del av de normala cellerna i till exempel benmärg, hår och slemhinnor. Det kan medföra biverkningar såsom sänkta blodvärden, håravfall och mag-tarmbesvär.

Cytostatika ges ofta direkt i blodet i en ven, genom injektion eller som dropp. För att få en bra och säker tillgång till blodbanan opereras ofta en injektionsport så kallad venport, in under huden. Ibland ges cytostatika direkt i lungsäcken, urinblåsan eller i vätskan runt ryggmärgen.

Vissa cytostatika ges som tabletter eller kapslar. Tabletter och kapslar kan man ta hemma, dropp ges på sjukhus.

En kur är en kombination av flera cytostatika avpassad för en viss cancersjukdom. Behandlingarna måste upprepas eftersom alla cancerceller inte dör samtidigt, utan varje behandlingsomgång dödar en viss andel av cancercellerna. I uppehållen mellan behandlingarna återhämtar sig de kvarvarande normala cellerna .

Biverkningar av cytostatika

Mycket har förbättrats när det gäller att lindra biverkningar av cytostatika och en hel del besvär kan numera förebyggas.

Håret

Cellförnyelsen i hårsäckarna kan skadas av cytostatikabehandling. Följden blir att man tappar håret. Håret på huvudet faller först, ibland i stora tussar. Även övrig kroppsbehåring kan påverkas, till exempel ögonfransar, skägg och könshår. All cytostatika orsakar inte håravfall och dessutom är olika människor olika känsliga.

Alla patienter som får cytostatika erbjuds peruk. När cytostatikabehandlingen är avslutad kommer håret tillbaka.

Illamående

Långt från alla som behandlas med cytostatika besväras av illamående, men illamående och kräkningar är välkända biverkningar av dessa läkemedel.

Behandling med olika läkemedel mot illamående ges så gott som alltid förebyggande, en stund innan cytostatika behandlingen inleds. Behandlingen fortsätter så länge besvären finns kvar.

Aptiten

Både cancersjukdomen och behandlingen kan göra att aptiten blir sämre och att du går ner i vikt.

Här är några råd:

- Ät hellre många små måltider än få och stora.
- Kall mat ger ofta mindre illamående än varm och kan vara lättare att äta om slemhinnorna i munnen blivit sköra.
- Det finns näringsdrycker du kan få som tillägg, fråga personalen.

Slemhinnorna

Cellerna i matsmältningskanalens slemhinnor är känsliga för cytostatika. Under cytostatika behandling hinner inte slemhinnorna nybildas tillräckligt snabbt. Det kan orsaka sår och torrhet i munnen, illamående, diarré och tarmbesvär.

Besvären upphör alltid en tid efter att behandlingen är avslutad.

Blodet

De röda blodkropparna transporterar friskt syre till kroppens alla organ och vävnader.

När de röda blodkropparna blir låga (anemi) till följd av cytostatika behandling blir man trött och blek. Detta åtgärdas främst genom blodtransfusioner.

De vita blodkropparna försvarar kroppen mot bakterier och virus. Ökad infektions känslighet är vanligt då antalet vita blodkroppar sjunker. Den känsligaste perioden brukar infalla 7-14 dagar efter en behandling med cytostatika. Får du feber hemma, kontakta avdelningen.

Trombocyter eller blodplättar gör så att blodet kan levera sig och sår läkas. Blir de för få efter cytostatika behandling ökar risken för blödningar. Detta åtgärdas med trombocyt tranfusioner.

Mellan behandlingarna återhämtar sig benmärgen, och blodvärden normaliseras ofta. Detta följs med genom blodprov.

Kontaktuppgifter

Vasa Centralsjukhus
Inre medicinska avdelning E3
tel. 06 323 2742